

وەستان و جیگیربوون لەم قوناغەى كە تيايدا (رۆح) مردووەو گوناھى ئەو مەرگەش دەكەوئیتە ئەستۆى دەزگای پەروەردە كە رەنگە لە تەك چەندەھا دەزگاو كارگەى كۆمەلایەتى دیکە ببنا سەرچاوەى پووكانەووەو غەمگینی و بگرە كوژرانى رۆحى ھەر یەكێك لە ئیمە واماڤ لیدەكات كە بێر لە چارەسەریبەكى رادیکالانە بكەینەووە مەبەستیش لە "پەروەردە" كۆى ئەو سیستمەیه كە لەھەموو دەزگا كۆمەلایەتیەكانەووە سەرچاوە دەگریت كە یان رۆح دەكوژیت یان گەشەى پیدەدات، رۆح لیڤەدا بەو مانایە دیت كە ھەرھەموو توانا بەھرە عەقلى و دەروونییەكانمان دەتەقینتەووە، بەلام ئەوھەیان رۆحیكە كە پەرە لە داھیانان و ئەندیشەمەندى و جوانكارى و رەوشتپاكی كە دوچار خزمەت بە مروّف و سروشتى دەرووبەرى بكات.

پەروەردە لەم ولاتەى ئیمەدا پتر لە نيو سەدەى خووى وا تەواو دەكات، دەیەھا سال لە كردنەوھى دەرگاكان لەبەردەم جوړيك لە تازەگەرى كە سەردەمى رۆشنگەرى لەو دیو سنوورەكانەو لەگەل خویدا ھیناویەتى، ھاتنیشى لەگەل بە كۆلونیاكردنى ئەم ولاتە بوو لەدوای جەنگى جیھانى یەكەمەو، بەلام ئەو دەزگایە تا ھەنووكە نەیتوانیوو "رۆح" لەو تارىكستانە رزگار بكات كە تىكەوتووھو میراتى سەدە رەشەكانى ناوہراستە، لەوھدا مال، مالى كوردی ژینگەىبەكى ناجوړ بوو كە ھەمیشە بەشى خووى پشكى ھەبوو لە ھیشتەوھى ئەم دۆخە لە تارىكیدا، ھەموومان واماڤ زانیووھو چاوہرپیمان كردووھ كە مەكتەبەكان وەك دەزگاگەلىكى پەروەردەو فیڤر كردن ئەو رۆحە لەو تارىكییە دەربینت، بەلام ھەمیشە چپرى تارىكییەكە كە رۆحى ئیمەى گەمارو داوہ رەشتەر و گەورەتر بوو لەوھى كە بەتەنیا تەختەو تەباشیرو قوتابخانەىبەكى زیندان ئاساو كۆمەلێك مامۆستای توورپەو غەمگین دەرەقەتى بێن، رۆح و رۆحپەرورەى لەم چاخەدا و لەولاتى ئیمەدا تا ھەنووكەش بەھاو مانا پیروژەكانى خووى لە دەزگا ئاینییەكانەووە وەرگرتووھ، ھەمیشە مەزگەوت بەھیزتر بوو لە قوتابخانە، ئەو بەھیز بوونەش دەگەریتەوھ بو میراتيك كە مێژووھەكەى لە ھەزار سال پترە بە بەراورد لەتەك مەكتەبدا كە لەولاتى ئیمەدا سەدەبەكى تەواو نەكردووھ، پەروەردەو فیڤر كردنكیش بوو كە ھاوشانى "ھەلمەتى نەھیشتنى نەخویندەواری" بوو، سەربارى ئەوھى كە چ بەژمارەو چ بە چۆنیەتى كار كردن و وەلامدانەوھ بە پرس و گومان و كیشەكان ئابین لە رێگەى دەزگاكانى خوویەوھ وەلامى ئامادەى لەسەر زارەو ھەمیشە دەزگا ئاینییەكانیش چالاكترو بوپرترن لە دەزگا بەناو مەدەنىیەكانى ناو كۆمەلگای ئیمە، گوتارى ئاینپەرورەكان بە بەراورد لەتەك گوتارى سیاسەت ئازاترو روونترو ھارتەر، گوتارى سیاسەتباژەكانى ئیمە ھەمیشە لەبەردەم كۆنەپارێزەكاندا لە پاشەكشیدایەو بێتام ترسنوك شەرمە.

بو پیناسەكردن و تیگەیشتن لە رۆح لە قوتابخانەكانى ئیمەدا ھیچت دەست ناكەوئیت، كەچى لە مەزگەوتیكى كویرە گوندیكى كوردستان وەلامیکت ھەر دەست دەكەوئیت، دروست یان نادروست، توکمەو دامەزراو یان مانایەكى شیواو، ھەر لەبەرئەوھ رۆح بو ئیمە بەتەنیا مانایەكى دینی ھەبوو، نەك رۆحیك كە لە میانەى گەشە كردنیدا دەپرسیت و ناترسیت، رۆحیك كە سەرکەشەو ناخەسىت، رۆحیك كە ھەمیشە گومان بكات و بە گەیشتن بە تاكە حەقیقەتیک و یەقینیک قایل نەبیت و ھەمیشە بو وەلامى تازە بگەریت و بئى ئوقرە بیت، بەدaxeوھ... قوتابخانە تا ھەنووكە نەیتوانیوو رۆحیكى سەركیش و ھارو گومانكارو رەخنەگرو ئازا دروست بكات، ھەمیشە رۆحپەرورەى ھاوتای مانا كوڤ و باوھەكەى ناو دەقە پیروژەكان بوو، ئەو دەقەنەى كە بە زمانى مروّف نوسراون و كەچى قەدەغەى خودى ئەو مروّفە راقەكارى و لیكدانەوھى جیاوازی بو بكات، ھەمیشە مەلاكان و شیخەكان پیاڤان وتوویڤ "رۆح" لە كویوھ ھاوتووھ بو كوئ دەچیت، لەبەرانبەردا كتیبەكان و مامۆستاكان لە قوتابخانەكاندا بەھەمان ترس و شەرمەوھ باسیان لەو رۆحە پەژموردەیه كردووھ، ھەرگیز نەمن و نەھاوھلەكانم مانایەكى

دیکه مان له دهمی ماموستایه که وه نه بیست که جیاواز بیټ له و مانای "رؤح" هی که له زاری مه لاکان که و ته خواره وه، رۆحیک که به و ته هی مه لاکان و ماموستا کانمان وه ک مه لیک دهنیو قه فیزی له شی ئیمه دا به ندکراوه، ئه و رۆحه دیل و په ژمورده یه به ته نیا ئه و کاته ئازاد ده بیټ که ئیمه ده مرین و له م جیهانه (فانی و دوونیه) دا دهرده چین، ئه و رۆحه هی که له گونا هی یه که می حه و او ئاده مه وه بهر نه فرته که و تو وه و مه گهر به گه رانه وه ی بۆ مه له کوتی یه زدان بهر به زه یی بکه و یټ و پاک ببیته وه، به و اتا رۆح بۆ خوی مانایه کی دیل کراو و مردو وانه ی هه یه تا وه کو ئه م دنیا یه به جیده هی لین، جا گهر ئه و رۆحه بهرجه سته بیټ یان نا بهرجه سته، رۆح دهنیو ئه م جیهان و کلتور هی ئیمه دا له دوا ی مه رگه وه گه وه رو بوونی ئیمه ده سه لمینیت که ده کریټ شیای سزا بیټ به ئاگری دۆزه خ یا خود شایه سته بیټ به باخه کانی به هه شت، رۆح ته نیا ئه و کاته باله فره ده کات که مه ردو و مه کان ده مرن، له روانگه ی ئه و مه لایه ی که له یه که م رۆژی مه رگه وه ته لقینمان داده دات ئیره کاوله ئاشه و دنیا یه کی به سه رچوو وه دنیا که ی دیکه مالی مانه وه و به خته وه ریبه، رۆح دهنیو که لتوری ئیمه دا تا هه نوو که له م شیکردنه وه و لیور دبو و نه وه ئاینیه ده رنه چوو، فسه کردن له سه ر رۆح به مانا دینیبه که ی له به رانه ر دوو مانا دا رمانده کریټ، رۆحیک هه یه ملکه چی شه یان بو وه و رۆحیکیش هه یه ملکه چی یه زدان بو وه، رۆحیک هه یه که ئه هریمه ن پاسه وانی ده کات و رۆحیک هه یه فریشته کان ده یارین.

رۆح به مانا هه ره تازه و سه رده میانه ی خوی له وه داده برپټ که ته نیا سه ر به هه ری می ئابین په روه ره کان بیټ، رۆح وه ک مانا و ناو و ناوه پوک به ته نیا مولکی کتیبه پیرو زه کان نیبه تا وه کو یه ک پیناسه ی بده ینی و ئیتر عه ودالی پیناسه ی دیکه نه بین، رۆح و رۆح په روه ری نه به ته نیا شتیکی فیزیکیه و نه نافیزیکی، ره هنده مادی و نامادیبه که ی به یه که وه گری دراو، په یوه یسته به سه رچا وه هه ره قووله کانی گه وه رو بوونی ئینسانیمان، هیزو توانا کانمان، گه وه رو بوون و مانایه که که به شیکی هه ره زوری زوتر خولقا وه، به شه که ی دیکه شی که ره هنده فیکری و رۆحی و ئینسانیه کانی ئیمه یه دوا ی هه لوه شان وه و هه لا هه لا بوونی له شیش هه ر ده مینیټ، به تایبه تی گهر ئه و رۆحه به ره مه ندو داهینه ر بیټ، گرفتی هه ره گه وه ئه وه یه که به ناوی خودا و ئابینه وه بۆ هه میشه رۆح و رۆحانیه ت به ده زگایی ده کریټ، له زوربه ی دۆخ و سه رده مه کاندا له پیئا و خزمه تی ده زگانان ئه م ئال و گوړه کرا وه نه ک له پیئا و گه شه کردنی رۆح و دروستکردنی تاکر هوی فهردانی - که سه کان، له مندالیبه وه پیانوتووین که رۆح له نا و ئیمه دا به قهرز داندرا وه، هه ر کاتی که یه زدان بیه و یټ ئه و قه رزه مان لی و هه رده گریته وه، هه ر کاتی که بیه و یټ به مندالی، به گه نجیه تی یان به پیری ئه و رۆحه مان ده باته وه کنه خوی، فیрман ده کن چهنده ئه و رۆحه زوتر شه هید بیټ، ئه وه نده زوتر ده چپته وه ئاسمان و لای یه زدان، چهنده پتر جه سته بکوژین، ئه وه نده زوتر رۆح گه شه ده کات، له که لتوری ئیمه دا گه و ره ترین دابرا ن له نیوان جه سته و رۆحدا هه یه وه هه ر وه ک دوو دوژمن و قاندر له به رانه ر یه کدیدا داده نرین.

له رۆژی ئه مپروکه دا جیهانگیری بو وه ته ئابین، له و دۆخه دا رۆحیک ی به هه لپه و مه سه ره فگه را و خه سار که ر ده خولقیټ که به هیچ شتی که تیر ناخوات، بۆچی له نا و ئابیندا رۆحیک ی غه مگین و په ژمورده دروست ده بیټ، بۆچی که یف و خۆشی و خه نین ده بنه شوو ری، خو ئاماده کردن بۆ مه رگ و گه شتی رۆح به پاکی رو وه و ئه و دنیا ده بیټ به ره نجی هه میشه یی؟ چی و ده کات که رۆح له سایه ی ئابین و جیهانگیری رۆحیک ی غه مگین و په ژمورده و ماندو و بیټ، جیهانگیری دۆخیک ی خولقاندو وه که روو کردنه که له که کردنی که ل و په له کان و گوړینی به رده و امی شمه ک و ترو تفاقه کان و سه رگه رمکردن به بازار ده بیټ به خه می یه که م، ئابین ئه م جیهانه به ویستگه یه که ده زانیټ که ده مانگه یه نیټ به هه وارگه یه کی ئه به دی که خودی خوی گه شتی رۆحه پاکه کانه رو وه و ئه به دیبه ت و خو شنوودی هه تا هه تایه، رۆحه پیسه کانیش ئاگر پاکیان ده کاته وه، دنیا جیگه ی فیزو هه و او ده بده به یه، هه ر بۆیه پشتکردنه خۆشی و له زه ت و فریوه کانی دنیا رۆح له و پیسبوونه ده یارینیت، به لام به لینی گه و ره به رۆحه پاکه کان درا وه که له و دنیا له هه موو خۆشی و له زه ته کان به هره مه ند ده بن، خه یال چ بخوازیټ

لهوئیندهرئ، له باخهکانی بهههشت سازو ئامادهن، رۆح ههیه پیس بووه که دهگا به قیامهت ماوهیهک له ئاگردا دهسووتیت و پاشان دهکهوئیته بهر بهخشندهیی یهزدان، ههربهتهنیا رۆح له ئاگردا نییه، بهلکو گوناهاکار به گۆشت و ئیسقانهوه دهسووتیت و چهند جار پیستهکهی وهک بهرگیک دهسووتی و بوئی دهگۆرن تاپتر بسووتیت، رۆحیش ههیه که له گوناهدا رهش داگهراوه و ههتا ههتایه بهر نهفرهت دهکهوئیت، کهواته مروّف گهر خوئی شیت و گیرۆده کردو کهوته کهیف و سهفایهک و خو خهریک کردن به (متاع)ی دنیا که پره له پووچی و (لهو و لعب) و شمهک و تپوتفاقی بی بایهخ، ههتا دهکریت مولک و مال و مندالهکانیش مایهی فیتنه بن، بو ئهوهش چهندین ئایهت له ئارادا ههیه، ههر ههموشی رۆح پیس و لهکه دار دهکات، پرسیری سهرهکی ئهوهیه بوچی بهناوی پاکبوونهوهی رۆحی ئادهمیزاد رۆحیکی خامۆش و مۆن و گرژو غهمگین دهخولقیّت؟ نیو سهده له ئهزموننی تاییهتی خۆم چ وهک قوتابی و چ وهک مامۆستا ده نیو ههموو قۆناغهکانی خویندندا ئه و رۆحه مۆن و غهمگین و توراوو ماندووانه م بین، لهپهروه دهی ئیمه دا چی مایهی لهزهت و خوئی و گه مه و کرانه وهی رۆحه فری دراوه ته دهره وه، ههر ههموو کهسه غه مگین و تووره و داخداره کان له م ولاته زادهی مالّه کان و قوتابخانه کان و مزگه وته کانن، و پیرای بارستایی ئه و رق و کینه یه ی که ده نیو رۆح و دلّه کاندای بار ده کرین که ئه گهری ئه وهی ههیه بهری بو به ره لّا بکریت ههر ههموو دنیا، به خه لّ و خاکه وه گر تیبهر بدات، ههر به راستیش سووتاندوو یه تی، چ قۆناغ و سه رده مئک ئه م ولاته له ئاگرو ئاسن به دوور بووه؟

ده باشه... ئه ی به دیوی ئه و دیوا، بوچی له سایه ی جیهانگیری و پهیدا بوونی یهک توپی ئابووری سهراپاگیرو سنوور به زیندا رۆح و ره ههنده کانی رۆح په روه ری ده مرن؟ ئه وه یان هه مان ره خنه و ترسی (هیربیرت مارکوز) ه که بروای وایه رۆحی سه رمایه داری و بازاری شیت مروقی تاکره هه ند دروست ده کات و مروّف ده کات به بوونه وه ریکی به رخۆر- موسته هلیک- که ده خوات و خه سار ده کات و ده درینیت و ده ری، ههر هه مان دوخه که مشه خووری ده کات به سیاسه تیکی سهراپاگیر، بو ئیمه ی کورد که له که کردنی تپوتفاق و کوکرنه وه ی شت و مهک و گوپینی خیرا و به په له ی دوی ریکلامه کان تا کوئ وایکردوه که م و زور رۆحی خۆمان له یاد بکه ین؟ ئه و رۆحه ی که کانگای جوانپه رستی و ژیان دوستی و داهینان و مروقی په روه ریبه، چه نده بووه ته رۆحیکی بهر خۆرو مشه خوورو سست و لپ؟ گهر چی خودی بازار په رستی و کوتال کوکرنه وه و رۆحی که له که کردنی ئه مریکیه ک له هی کوردیک جیاوازه.

ئه وه ی که رۆحیکی توندپه وو ده مارگیر دروست ده کات خو به ستنه وه یه به پیرۆزکردنی ته نیا ئاینیک و شیوه یه ک له سیاسهت و سه رده سته یی تاکه حیزبیک که له م ولاتانه ی رۆژه لاتنی ناوه راس ت ههر هه مان فه لسه فه و میکانیزمی کارکردنیان هه یه و به هه رمینه، یهک یه قین و حه قیقه تیکی تاقانه و ته نیا که لتووریکی دیاریکرا و به پیرۆز ده زانیت، یهک جوړ سه ودا و مامه له و شه یتان بازاری، رۆحیکی ته ندروست پیویستی به جیهانیکری رهنگا و رهنگه له سه ر هه موو ئاس ته کان، به لام ههر له روکه شدا ده مینیته وه گهر قولایی ره ههنده رۆحیه که ره چا و نه که ین که زات یان خودگه رای و تاکره وی تیایدا حیسابی گه و ره ی بو ده کریت، رۆحیکه سه رکه ش و نه سه روت و پپه راق و پرسیار، جوانیه خش و جوانپه رست، رۆحیکه که هه رگیز ئاماده نییه له به رانه ر رۆحی گاراپه رستی و میگه لگه رای ی سازش بکات، دژ به هه موو حه زیکه که رۆح مشت و مال ناکات و له پیسوون و گه نیبوون نایپاریزیت.

نه مانی رۆح په روه ری و به تال بوونی مروّف له گه وه ری ئاده میبوونی خوئی دارووخانیکی ئه خلاق ی گه و ره ی له گه لّ خویدا هیئاوه، گهر له ئه مریکا و رۆژئاوادا به ده یه ها نو سه ری وهک توماس مۆر، جه یمز هیلمان، ساردیلوو هیربیرت مارکوز-ه باس له مه سه له ی کوتابوون یان به ناوه ندبوونی سینترال تی- رۆح بکه ن، بیانه ویت ئه و رۆحه برینداره تیمار بکه ن و چاکی بکه نه وه و شوینی راسته قینه ی خوئی بو بدۆزنه وه له ژیان ی رۆژانه دا، نهک ده نیو ئه به دییه تدا به مانا ئابینییه که ی، بوچی لای ئیمه ئه وه نده سه رمه ستین به جیهانگیری، ئه وه نده ی که قسه له سه ر قازانجه کانی ده که ین که هه لبه ته هه یه تی، ئه وه نده قسه له سه ر زیانه کانی ناکه ین له سه ر رۆحی خۆمان، ههر گف ت و گو یه ک له سه ر رۆح ده مانگه ینیته ئه و بروایه ی که جیاوازی نیوان روانین و خویندنه وه کان بو رۆح دنیا ی ئیمه ده ولّه مه ندر

دهكات، به تاييه تي له پهروه ده كړدني مروځدا، ترسناكي گوتاري ناو مزگهوت و كلېساو په رستگا ته قلابد ييه كان له وهدايه كه هه ريه كه و بوځوي خودامان بهو شيوه و رهنگه پيشان ددهات كه خوي حهز دهكات، ليره دا مه ترسي له وهدايه به ناوي ته نيا ديني كه وه روحي ئيلاهي له روانگه ي ته نيا زاتي كه وه يان چه ند زاتي كه وه يه ك مانا و پينا سه و ه رده گري ت، ته نيا يه ك ناسنامه به يه زدان و روحي و رهوش ت و هه موو ره هنده مرو ييه كاني هم سه رده مه ده به خشيت، گه رچي جواني و راستي له وهدايه كه جياواز بين له و پينا سه و مانا يانه دا، نه وه بوچوون و دهسته واژه و گوزار شته جياواز ه كانن بو خويندنه وه ي روحي مروځ له نيوان ئايين و فله سه فه جياواز ه كاندا و امان ليده كات له سه ر هه مان خواني ئينسان بووندا كو ببينه وه، هاوبه شي ليره وه دروست ده بيت، هاوبه شي و كو بوونه وه له سه ر جياوازييه كانمان، هه ر بو يه ترسناكي مانا و پينا سه كاني روحي لاي ئيمه تا هه نوو كه له مزگهوت و دهزگا ئايين ييه كان نه هاتووه ته دهره وه، گرده بوونه وه له دهوري يه ك ئايين و سيستم ي ئه خلاق ي و راميا ري و ئابووري پتر وا دهكات روحي له شوي نيكي زور به رته سكدا بميني ته وه و بخنكي ت، لاي ئيمه مانا كاني روحي له ته نيا يه ك مانا دا خوي كو كرده و ته وه و به هه مان مانا وه له زاري مه لاكانه وه ده كه وي ته وه خواري و زورينه ي كار ه كته ره كاني دي كه ي ناو كو مه لگا هه ر له ناو هه مان مانا و پينا سه دا ده يقوزنه وه، ده بيت به مه رج و فه رمانيش كه له و مانا يه زياتر به دوا ي مانا يه كي دي كه دا نه گه رين، نه مه يان به ند كرده و كوشتني روحي نه ك ئازاد كرده ي، هه رگيز او هه رگيز مانا پيرو زه كاني روحي نابي ته پيشمه رج بو ئازاد كرده ي روحي، بو گوزار شته كرده ي له روحي و دهر كه و ته كاني وا راستتره كه بو مانا ي دي كه و جياوازا دا بگه رين له دهره وه ي دهزگا ئايين ييه كان و مانا كاني سيا سه ت، روحي په روه ري يان گيان خوازي له يه ك پينا سه دا جي گير نابي ت، به پيرو ز كرده ي تا كه يه ك ئايين و يه ك جوړو رهنگ له كه لته ورو به هاكان، تا كه يه ك جيهان بيني يان جوړي به رپوه چووني كو مه لگا له رووي ئابووري ييه وه هه تا به ناوي جيهان گير ييه وه بيت مه ترسي داره، دوگماكان له مندا لداني ئايديو لوزيا وه دينه دهر ي، چ سه رزه ميني بن و چ ئاسماني .